בס"ד

פרד"ס יהודה

עלון שבועי באידיש ע"י יהודה זבולון הלוי קליטניק

פרשת בהעלותך תשע"ז — פרקי אבות ב — גליון 412 [שנה ט']

די מנורה איז געווען א כפרה פאר אהרן הכהן

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרֹת אֶל־מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת: (ח ב) זאגט רש"י פארוואס שטייט די פרשה פון מנורה נאך די פרשה פון נשיאים? נאר אהרן האט געהאט חלישת הדעת אז שבט לוי האט נישט געהאט א חלק אין די חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ האט דער אויבערשטער אים באַרוהיגט אז דיין חלק פון אנצינדן און רייניגן די מנורה איז גרעסער. צו פארשטיין פארוואס האט אהרן געהאט חלישת הדעת פונקט פון חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ? אויך איז שווער פארוואס שטייט נאר בְּהַעֲלֹתְךָ און עס דערמאנט נישט אנצינדן די מנורה? נאר ביי חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ האט יעדע נשיא געברענגט א קרבן פאר זיינע חטאים און אויך פאר די חטאים פון זיין שבט און אהרן האט געוואלט אויך ברענגען א קרבן וועגן זיין חלק ביי חטא העגל, האט אים דער אויבערשטער געזאגט שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב אֶת הַנֵּרֹת, וואס נר איז די נשמה, נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם (משלי כ כז), אהרן הכהן האט אנגעצונדן די הערצער פון כלל ישראל צו תשובה טאן, אבער דער עיקר האט ער זיי אויך דערהויבן. דאס מיינט בְּהַעֲלֹתְךָ דערהויבן אֶת הַנֵּרֹת, ממילא איז אהרן הכהן געווארן באַרוהיגט ווייל דורך דעם וואס ער וועט ברענגען אידן צו תשובה און העכערקייט וועט דאס זיין מער חשוב פון ברענגען א קרבן און אזוי וועט ער האבן א כפרה אויך. ווייל די עגל איז געווען א חטא פאר א רבים און די תשובת המשקל איז צו מתקן זיין די רבים. און יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת, באַלייכטן אלע נשמות. (תפוחי חיים – פענאט אב"ד קארלסבורג)

עס איז געווען זייער חשוב די הדלקת המנורה פאר אהרן

בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרֹת אֶל־מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת (ח ב) פרעגן די מפרשים פארוואס שטייט בְּהַעֲלֹתְךָ און נישט בְּהַדְלִיקְךָ אֶת הַנֵּרֹת? נאר מיר ווייסן אז אנצינדן די מנורה האט מען נישט געדארפט א כהן און אזוי פסקענט דער רמב"ם (הל' ביאת מקדש פ"ט ה"ז) הַדְלָקַת נרות כְּשֵׁרָה בְּזָר, ממילא אז דער אויבערשטער רעדט צו אהרן וועגן די הַדְלָקָה קען נישט זיין דוקא בְּהַדְלִיקְךָ, ווייל עס קען אויך זיין א זָר, אבער בְּהַעֲלֹתְךָ, קען מיינען א לשון פון א מַעֲלָה, א חשיבות ביי אהרן, וואס אפילו די מצוה פון הַדְלָקָה קען זיין מיט א זָר האט אבער אהרן דוקא געוואלט דאס טאן, [אזוי ווי מיר טרעפן אנפאנג פרק ב' פון מס' יומא אז די כהנים זענען געלאפן אויפן כבש המזבח זוכה צו זיין די ערשטע צו מאכן די מצוה פון תרומת הדשן, המו"ל] דעריבער שטייט בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרֹת, עס איז געווען א גרויסע מעלה און חשיבות פאר אהרן דוקא דאס צו טאן. (בן לאשרי – ר' יצחק הוברמאן המקובל מרעננה)

משה איז ווי די זון, און אויך איז א חלק פון כלל ישראל

וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה עַל אֹדוֹת הָאִשָּׁה הַכֻּשִׁית אֲשֶׁר לָקָח כִּי אִשָּׁה כֻשִׁית לָקָח: וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: (יב א–ג) פארוואס שטייט דא ביי דעם ענין פון מרים אז וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם? נאר עס שטייט אין רש"י (במדבר כז כ) פְּנֵי מֹשֶׁה כְּחַמָּה פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּלְבָנָה, דארף מען פארשטיין פארוואס איז די פנים פון מֹשֶׁה כְּחַמָּה? נאר עס שטייט אין די גמ' (גיטין לו ע"ב) "הַנֶּעֱלָבִין וְאֵינָם עוֹלְבִים שׁוֹמְעִים חֶרְפָּתָם וְאֵינָם מְשִׁיבִים".."עֲלֵיהֶם הַכָּתוּב אוֹמֵר (שופטים ה לא) "וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ", א מענטש וואס מען פארשעמט אים און ווערט נישט פארשעמט און ער הערט זיין שאנדע און ענטפערט נישט צוריק איז ער אזוי ווי די זון אין זיין שטארקייט. יעצט אז משה איז פארשעמט געווארן פון מרים וואלט א נארמאלער מענטש געווארן עטוואס געטשעפעט אבער די תורה איז מעיד אז משה איז דער גרעסטער עניו און עס האט אים בכלל נישט אנגערירט און האט אוודאי נישט צוריק געענטפערט דעריבער איז ער ווי שֶׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ, וועגן דעם איז פְּנֵי מֹשֶׁה כְּחַמָּה. און די זון איז אויך א רפואה אזוי ווי עס שטייט (מלאכי ג כ) שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ, יעצט איז גוט וואס עס שטייט אין הייליגע ספרים אז יעדער איד האט א ניצוץ פון משה רבינו, און דאס גיט זיי דער כח צו קענען זיך איינהאלטן פון צוריק ענטפערן ווען מען ווערט פארשעמט, און דאס קומט פון כח פון משה וואס איז ווי די זון וואס שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא. טוט אויס היילן דער מענטש מיט תיקון המדות. (שמח זבולון תשע"ז)

ווי אזוי איז משה געווען א עניו?

וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה: (יב ג) צו פארשטיין ווי אזוי האט משה רבינו געקענט טראכטן אז ער איז דער נידעריגסטער מענטש אויף דער וועלט בשעת ער האט איבערגעגעבן די תורה פאר כלל ישראל און דער אויבערשטער האט אים באוויזן דור דור ודורשיו ביז משיח? איז מסביר דער תפארת יוסף, –הרה"ג ר' יוסף פרעסבורגער זצ"ל ראב"ד מאטערסדארף, –שווער פון מוח"ז הרה"צ ר' ישראל טויסיג זצוק"ל– אז עס שטייט וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה מיט א אלף זעירא, וואס דאס איז א לשון וִיקָר, עס האט זיך געטראפן, דאס איז געווען די דעת פון משה, וִיקָר, אז זיין ווערן אויסגעקליבן איז געווען דורך א גורל פון אלע אידן, און דאס מיינט ער איז געווען דער גרעסטער עניו ווייל זיין שליחות איז דורך א גורל אבער נישט אלץ זיינע מדריגות. (בית ישראל השלם, מוח"ז אדמו"ר ממאטערסדארף) קען מען מוסיף זיין אויף די הייליגע רייד, אז די כח פון משה דארף באנוצט ווערן פאר יעדן איד וואס אפילו ער איז צוגעקומען צו א גרויסע מדריגה אין תורה אדער עשירות, דארף מען געדענקען: וִיקָר, עס האט זיך געטראפן פון אויבערשטן אזוי ווי עס שטייט (דברי הימים א כט יא) וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ: שטייט אין גמ' (ברכות דף נח.) אפי' רֵישׁ גַּרְגוּתָא, בור הממונה על החופרין חפירות למלאותן מים כדי להשקות בהן שדותיהן מִשְּׁמַיָּא מוֹקְמֵי לֵיהּ, דער רד"ק זאגט כי כל המתנשא להיות לראש "וכל שהוא ראש על כל דבר" אינו אלא מִמְּךָ, אלעס וואס דער מענטש דערגרייכט אין סיי וואס אזאך איז דאס נאר פון אויבערשטן און ער קען דאס אויך צונעמען, דעריבער איז נישטא מיט וואס זיך גרויס צוהאלטן. (שמח זבולון תשע"ז)

Do Not Pay for Sheimos if you have good condition older seforim, We will pick them up for free.

פארוואס זאלט איר באצאלן געלט פאר שֵׁמוֹת? אויב איר האט ספרים נייע און אלטע קענט איר דאס אריינברענגען צו אונז בחינם. פאר גרעסערע קוואנטומ'ס קענען מיר קומען צו אייך, מיר נעמען נישט גמרות אדער חומשים און סידורים וואס זענען געדרוקט אין די לעצטע 70 יאר,

מדור העובדות

דער הייליגער ריזינער דערציילט א מעשה: א איד ראטעוועט זיך מיטן רינגל פון קעניג

הרה"ק רבי נחמיה יחיאל רבינוביץ (געבוירן אין יאר תקס"ח נפטר י"ט בתשרי תרי"ג 1853) א זון פון היילינגן צדיק ר' יעקב יצחק פארשיסחא דער יהודי הק' זצוק"ל, ער איז געווארן א יתום אלץ קינד און איז געהאדעוועט געווארן דורך זיין ברודער דער רבי ר' ירחמיאל פון פארשיסחא. רבי נחמיה יחיאל איז געווען א תלמיד מובהק פון הרה"ק רבי ישראל דער היילינגן ריזינער זיע"א און איז געפארן צו אים אסאך, און ווען ער איז געווען אלט צוואנציג יאר, איז ער געווארן רבי אין שטאט ביכוב לעבן לובלין. איינמאל איז ער געווען ווען דער הייליגער ריזינער האט געזאלצן פיש לכבוד שבת און אינמיטן זאלצן די פיש דערציילט דער הייליגער ריזינער א מעשה: עס איז געווען אמאל א שטארקע קעניג וואס איז געווען זייער רייך וואס האט געהאט אסאך פעלדער און וועלדער. אין איינע פון זיינע וועלדער האט געוואקסן גאר חשובע און זעלטענע בוימער און דער קעניג פלעגט אפט דארטן שפאצירן און איז נתפעל געווארן פון די בוימער פון יענע וואלד. איינמאל ווען דער קעניג איז געגאנגען שפאצירן אין וואלד זעט ער א איד באוואונדערט די בוימער מיט גרוים התפעלות און דער קעניג פרעגט אים, פארוואס ער איז אזוי נתפעל? זאגט ער אים, איך בוי פאלאצן פאר רייכע מענטשן און די האלץ פון די בוימער וואלטן געווען זייער גוט פאר מיינע פאלאצן. דער קעניג פריידט זיך דאס צו הערן און טרעפט חן אין דעם איד און זאגט: איך וויל יעצט בויען א גרויסע פאלאץ און איך וויל אז דו זאלסט מיר טאקע בויען מיין פאלאץ און וועסט קענען נעמען פון די בוימער און איך וועל דיר שיין באצאלן.

דער איד האט אנגענומען דעם קעניג'ס פארלאנג און גענומען בויען א פאלאץ וואס ווען עס איז פארטיג געווארן איז עס געווען א פראכט. דער קעניג האט נישט געקענט קומען צו זיך פון אזא שיינע פאלאץ און דער קעניג האט באצאלט פארן איד און אים געשטעלט ארבעטן ביי אים אויף וואס מען וועט דארפן בויען. איין זאך האט נאך געפעלט און דאס איז געווען פענסטער'ס.

איין טאג ווען דער קעניג גייט ווייטער שפאנצירן אין וואלד טרעפט ער א מענטש וואס באוואונדערט די בוימער און פרעגט ווער ער איז און פארוואס באוואונדערט ער זיינע בוימער? זאגט ער, איך הייס אלעקס און איך בין א פאכטמאן צו מאכן שיינע גלאז פאר פענסטער'ס און פון די אש פון האלץ פון אזעלכע בוימער, קען מען מאכן זייער שיינע גלאז. פרעגט אים דער קעניג צו ער וואלט געוואלט מאכן פאר זיין פאלאץ די פענסטער'ס? האט ער מסכים געווען. און געקומען צום קעניג'ס פאלאץ און זיך גענומען ארבעטן. דער קעניג האט אים צוגעשטעלט האלץ פון זיין וואלד און די גלאז פאר די פענסטער'ס זענען ארויס געקומען גאר שיין און האט געשפיגלט ביז דער פאלאץ האט יעצט געבליעט און געשיינט. דער קעניג האט געמאכט א סעודה פארן פאלק לכבוד דעם נייעם פאלאץ, און האט איינגעלאדנט, דעם איד און אלעקס, זיצן אויבן אן, און דער קעניג האט פארגעשטעלט פארן עולם די צוויי מענטשן וואס האבן געבויעט אזא פראך.

אבער הלכה אז עשו שונא ליעקב און דער גוי האט נישט געקענט פארגינען אז דער קעניג איז מכבד א איד און געזוכט עצות ווי צו באשולדיגן דעם איד מיט פאלשע בילבולים, און מיט די צייט איז זיינע רייד אריין אין אויער פון קעניג און דער קעניג האט מסכים געווען שטעלן דעם איד צו משפט, פארשטייט זיך אז מען האט געטראפן דעם איד שולדיג און מען האט איהם געפסק'נט אויף מיתה. ווען דער קעניג האט דאס געהערט איז ער געווען זייער באזארגט ווייל ער האט געוואוסט אז דער איד איז נישט שולדיג און ער האט נישט געקענט צוזען ווי מען הארגעט א אומשולדיגן מענטש, און האט נישט געוואלט אז דאס אומגערעכטיגייט זאל געטאן ווערן אין זיין שטאט, אבער א פסק איז פסק. האט דער קעניג געטראכט א עצה ווי אזוי עס זאל געשען און אפשר אויך דורך דעם וועט דער איד ווערן געראטעוועט. ער האט געהאט זיינע א געטרייע קנעכט וואס וואוינט אויף א ווייטן אינזל וואס דער קעניג גייט אמאל דארטן זיך אפצורוהען. ער וועט שיקן א בריוו מיטן איד צום אינזל וואס דארטן שטייט אז דער קנעכט זאל איהם הארגנען ווען ער קומט אן אין אינזל. דער קעניג זאגט צום איד אז ער זאל פארן צו יענעם אינזל און איבערגעבן דעם פארזיגלט'ן בריוו צו זיין קנעכט. דער איד פריידט זיך און פארט אהין. ער קומט אן אין אינזל און גיט איבער דעם בריוו פארן קנעכט, און דער קנעכט עפענט דאס און ליינט דעם בריוו, און וואונדערט זיך אז דער קעניג וויל הארגענען אזא געטרייע ארבעטארער וואס האט געבויט פאר אים אזא שיינע פאלאץ! און האט געזאגט פארן איד וואס עס שטייט אין בריוו. דער איד בעט זיך ביים קנעכט וואס וועסטו פארדינען אויב וועסטו מיר הארגענען? דער קעניג וועט דאך נישט קומען נאכקוקן צו דו האסט מיר געהארגעט צו נישט. און איך וועל זיין דיין געטרייע קנעכט. דער קנעכט איז געווען א גוטער און האט געזאגט איך וועל דיר נישט הארגענען. און אזוי איז דער איד געבליבן לעבן און איז געווען א געטרייער קנעכט.

ויהי היום איז דער קעניג געפארן מיט א שיפל אין ים און האט זיך געשפילט מיט זיין רינגל און א שטארקער ווינט האט דאס אריינגעבלאזן אין ים. און ער איז געווארן זייער צובראכן וועגן דעם, ווייל ער האט געהאט א גלויבונג אז אויב א קעניג פארלירט זיין רינגל און טרעפט דאס נישט איז א סימן אז ער גייט פארלירן זיין מלוכה. און אזוי גייט דער קעניג אריין אין א טיפן עצבות. דער גוי, אלעקס, וואס איז געווען זייער געטריי פארן קעניג האט געזאגט פארן קעניג קום ארויס פארן אויפן ים און זיך פרובירן בארוהיגן. און דער קעניג האט געפאלגט און איז געפארן. אזוי פארענדיג אין ים דערמאנט זיך דער קעניג פון זיין אינזל, און שיקט א שליח מיט א קליין שיפל צו מודיע זיין דעם קנעכט אז דער מלך קומט אים באזוכן, און ער גיט אים צייט אנצוגרייטן דערוויל א סעודה, און דער שליח דערציילט אים וועגן די פארלוירענע רינגל. עס ווערט שלעכט פארן קנעכט און זאגט פארן איד דער קעניג וועט זען אז איך האב אים נישט געפאלגט און ער וועט אונז ביידע הארגענען! זאגט אים דער איד מיר דארפן יעצט אנגרייטן א סעודה פארן קעניג, איך וועל גיין כאפן א פאר פיש און אנגרייטן א סעודה און נאכדעם וועט מען מודיע זיין פארן קעניג אז די סעודה איז גרייט, און איך וויים א פלאץ וואו איך קען זיך באהאלטן ביז דער קעניג וועט אוועקגיין פון דא. און דער קנעכט ווערט בארוהיגט.

דער איד האט געכאפט א גרויסן פיש און האט געעפנט דעם פיש און זעט דעם רינגל פון קעניג. דער איד איז געווען א חכם און האט געהאט א פלאן ווי זיך צו ראטעווען. ער האט געווארט ביז די שיף פון קעניג האט זיך דערנענטערט צום אינזל און דעמאלטס האט דער איד אריינגעטאנצט אין די וואסער. די שומרים פון קעניג האבן דערזען א מענטש אין ים האבן זיי אים ארויפגעשלעפט אין שיף און מען האט אים געברענגט צום קעניג. דער קעניג האט דערקענט דעם איד און פרעגט דו לעבסט נאך? איך האב באפוילן מיין קנעכט ער זאל דיר הארגענען! רופט זיך אן דער איד: אדוני המלך! דיין געטרייע קנעכט האט דיר געפאלגט. ער האט מיר אריינגעווארפן אין ים אבער א גרויסער פיש האט מיר איינגעשלונגען און מיר געברענגט צו דעם לויתן און איך האב אים דערציילט אז איך האב געבויט פארן קעניג א גרויסן און פראכטיגן פאלאץ און נאכדעם האט מען מיר אריינגעווארפן אין ים. זאגט דער לויתן אז ער וויל איך זאל פאר אים אויך בויען א פאלאץ אזוי ווי פארן קעניג, און נאכדעם וועט ער מיר צוריק שיקן צום יבשה. און איך האב געבויט א שיינעם פאלאץ. פרעגט מיר דער לויתן וואס וועט זיין מיט פענסטער'ס? האב איך אים געזאגט אז אלעקס האט געמאכט זייער שיינע פענסטער'ס פארן קעניג'ס פאלאץ. האט ער מיר געשיקט בעטן דעם קעניג אז ער זאל אריין ווארפן אלעקס, און א פיש וועט אים ברענגען צו אים. און א סימן אז עס איז אמת האט ער מיר מיט געשיקט דעם רינגל פון קעניג וואס ער האט פארלוירן. דער קעניג איז געווארן מלא שמחה ווען ער האט געזען זיין רינגל און האט נישט געטראכט א מינוט און געהייסן זיינע שומרים שוין אריינווארפן אלעקס אין ים אריין. כן יאבדו כל אויבך. און אזוי איז דער איד געראטעוועט געווארן. דאס האט דער הייליגער ריזינער דערציילט ביים זאלצן די פיש. וואס די הייליגע כוונה פון ריזינער איז הנסתרות לה' אלקינו.

הוצא לאור ע"י "עולם הספרים" מרכז העולמי לספרים שאינם בנמצא ולספרים עתיקים וכתבי יד צו פארקויפן

סעט זוהר הק' דפוס זיטאמיר מצב יפה מכורך $3000, שו"ע או"ח דפוס זיטאמיר מצב מצויין ג' חלקים. בריוו פון חכם צבי, ר' עקיבא איגר, תהלים עם ע"ט נדפס זיטאמיר מצב מפואר $8500, תהלים עם ע"ט נדפס זיטאמיר של הסידור $7500 א לאנגע גאנצע בריוו פון היילינגן חפץ חיים שטארקע תוכן ווינטשט אן ווער עס וועט העלפן $22000, ספר זוהר הרקיע להאריז"ל דפוס קארעץ, ספר מבוא שערים לר' חיים וויטאל דפוס קארעץ, **4403 16 Ave Brooklyn, NY 11204 USA 718 438 8414 718 633 5500 T/f Hours are 11-7:30 Fri till 1:30,**

To receive Pardes: send to- pardesyehuda1@gmail.com or pickup in the store from Wednesday also on the web at *WWW.SEFORIMWORLD.COM*